

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Marjaana Korpela

JÄÄKÖ JÄLKIÄ?- NUORTEN KOKEMUKSIA TAI- DETYÖPAJASTA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

Marjaana Korpela

Jääkö jälkiä? -nuorten kokemuksia taidetyöpajasta, 39 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Sosiaali- ja terveysala, Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2010

Ohjaaja: Helena Rautiainen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää nuorten kokemuksia taidetyöpajasta. Opinnäytetyö on selvitys, jonka tehtävänä on kerätä kahteen taidetyöpajaan osallistuneiden nuorten kokemuksia. Selvitystehtävät ovat seuraavat, millaisia kokemuksia nuorille tuli taidepajasta, tukeeko taide nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja millä nuorten hyvinvointia voidaan tukea. Teoriaosuus käsittelee nuorten syrjäytymistä ja taidekasvatusta syrjäytymisen ehkäisyn välineenä.

Aineisto kerättiin puolistrukturoidun haastattelun avulla. Haastatteluissa käytettiin neljää teemaa, joiden avulla pyrittiin selvittämään nuorten kokemuksia pajasta ja siitä, mitä he toivovat jatkossa tapahtuvan tällaisten pajojen suhteen. Aineisto oli suppeaa, joten analyysivaiheessa aiottu sisällönanalyysi ei onnistunut, niin kuin aluksi oli suunniteltu. Vastaukset käyn läpi teemojen mukaan ja kokoan nuorten mielipiteitä ja kokemuksia pajasta.

Nuorten kokemukset taidepajoista vaihtelivat sen mukaan, millä mielenkiinnolla nuoret olivat siihen asennoituneet. Osa oli sitä mieltä, että jos aihe olisi ollut jokin muu, niin paja olisi ollut heistä kiinnostavampi. Taidepajat olivat etukäteen sovittuja, joten nuorilla ei ollut vaikutusvaltaa sen suhteen, minkätyyppiseen pajaan he osallistuivat. Nuorten mielestä pajatunnit olivat pääsääntöisesti mukavia, ja he osallistuivat niihin mielellään. Parhaiksi puoliksi nimettiin se, kun oli työn saanut valmiiksi ja sitä keuhuttiin.

Nuoret toivoivat lisää taideaineiden opetusta kouluun, sillä heidän mielestään taideaineiden tunnit katkaisevat koulupäivää ja tuovat kaivattua vaihtelua lukemiselle. He kokivat että, taideaineiden oppituntien jälkeen keskittyminen oli helpompaa. Koulun ulkopuolisiin taidepajoihin nuorilla olisi myös ollut kiinnostusta, ainakin kokeilumielessä. Nuoret kokivat kaipaavansa lisätietoa pajoista ja niiden sisällöistä, ennen kuin olisivat uskaltaneet lähteä mukaan.

Koulun ulkopuolisista harrastuksista kysyttäessä nuoret kertoivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä Lappeenrannan tarjontaan, sillä harrastusmahdollisuuksia on sopivasti ympäri kaupunkia. Uusia liikuntapaikkoja toivottiin lisää.

Avainsanat: nuorten syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy, taidekasvatus, taidetyöpajat

ABSTRACT

Marjaana Korpela

Experiences of Adolescents in Art Workshops, 39 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services, Degree Program in Social Services

Bachelor's Thesis 2010

Instructor: Senior Lecturer Helena Rautiainen

The goal of this thesis was to find out how adolescents experienced the art workshops that were arranged for them. The purpose of this thesis was to collect experiences from two groups attending the workshops and to determine if the interaction supports the prevention of alienation and increases their sense of well being. The theory portion of the study deals with adolescent alienation and its prevention through the use of art workshop activities.

There were four themes in the adolescent interviews that helped to find out the experiences of the youth and to find out what kinds of hopes they have for the future. The data from these interviews were supposed to be analyzed by content analysis, but because the answers were not sufficient, it was not possible. I go through the answers and collect the adolescents experiences and thoughts to the results.

The experiences of the participants varied depending on how interested they were towards the art workshops. Some of them said that if the subject had been something besides art, they might have been more excited about the workshop. The workshops were set in advance, so that they had no choice about the subject matter. The youth that liked the workshops took part in them with pleasure, and enjoyed producing something and getting feedback from what they produced. The adolescents also wished for more art education in school because they felt that art classes made the school day easier and they were able to focus easier after art classes.

When asked about hobbies outside of school, the youth said that they are mostly pleased about what Lappeenranta offers. They felt that there are enough opportunities to have a hobby around the city. They wished for a few more places for exercise.

Keywords: adolescent alienation, preventing alienation, art education, art workshops

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN	6
2.1 Mielenterveysongelmat	8
2.2 Päihteet	9
2.3 Perhe	11
2.4 Koulutus	14
3 TAIDEKASVATUS SYRJÄYTYMISEN EHKÄISYN VÄLINEENÄ	15
3.1 Kirjoittaminen	16
3.2 Kuvataide	17
3.3 Teatteri	18
3.4 Musiikki	20
3.5 Valokuvaus	21
4 MYRSKY JA JÄLJET 28 °	22
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	23
5.1 Kohderyhmä	24
5.2 Aineiston keruu	24
5.3 Aineiston analysointi	26
5.4 Luotettavuus	26
6 TULOKSET	28
6.1 Osallistuminen	28
6.2 Vuorovaikutus	29
6.3 Onnistuminen	30
6.4 Jatkonäkymät	32
6.5 Kokemuspäiväkirja	33
7 POHDINTA	35
LÄHTEET	38

LIITTEET

LIITE 1	Haastattelurunko
LIITE 2	Kokemuspäiväkirjan täyttöohje

1 JOHDANTO

Lasten ja nuorten kanssa tehtävä työ on alusta alkaen ollut omaa kiinnostuksen kohteeni. Kun minulle tarjottiin mahdollisuutta lähteä mukaan Jäljet-hankkeeseen projektiopintojen ja opinnäytetyön kautta, lähdin mielelläni mukaan. Hanke on Lappeenrannassa ensimmäinen laatuaan ja siinä on mukana paljon nuoria ja taidealan asiantuntijoita.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on nykypäivänä noussut tärkeäksi painotuksen kohteeksi, sillä nyky-yhteiskunnassa on paljon sellaisia asioita, jotka uhkaavat lasten ja nuorten hyvinvointia. Lapsissa ja nuorissa on yhteiskuntamme tulevaisuus, joten on tärkeää, että heistä pidetään hyvää huolta. Lasten ja nuorten pahoinvointi on kasvanut tasaista vauhtia ja sen estämiseksi on kehitelty kaiken aikaa uusia tapoja.

Nuorten kanssa tehtävään työhön panostetaan nykyisin entistä enemmän, mikä on äärimmäisen tärkeää, jotta pystyttäisiin ehkäisemään nuorten putoamista erilaisten yhteiskuntarakenteiden ulkopuolelle, sillä sieltä nouseminen on hankala ja aikaa vievä prosessi. Nuorten putoamisia tapahtuu kaiken aikaa, eikä kaikkia pystytä enää takaisin ylös saamaan, joten olisikin hyvin tärkeää ennaltaehkäistä näitä putoamisia. Ennaltaehkäisy tulee pitkällä aikavälillä myös halvemmaksi yhteiskunnalle kuin jo pudonneiden nuorten kanssa työskentely.

Opinnäytetyöni aiheena on nuorten syrjäytymisen ehkäisy taiteen avulla. Aineisto varten haastattelen yhteen taidepajoista osallistunutta ryhmää ja käytän toisen ryhmän tuottamaa kokemuspäiväkirjaa aineistona. Haastattelussa on neljä erilaista teemaa, (osallistuminen, vuorovaikutus, onnistuminen ja mitä jatkossa), joiden kautta pyrin selvittämään nuorten kokemuksia taidepajasta. Viimeisin teemoista sisältää yleisiä kysymyksiä nuorten harrastuksista ja harrastusmahdollisuuksista Lappeenrannassa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tarjota tietoa osasta nuorten syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyöni selvittää nuorten kokemuksia taidetyöpaajaan osallistumisesta ja sen sisällöistä.

2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN

Syrjäytyminen mielletään usein tilaksi, jossa ihminen on pudonnut sosiaalisten ympäristöjen ulkopuolelle ja hänet koetaan ulkopuoliseksi yhteiskunnasta. Syrjäytyneiksi leimataan helposti työttömiä, kodittomia, päihteidenkäyttäjiä, mielen-terveysongelmaisia sekä lapsia ja nuoria, joilla on erilaisia vaikeuksia elämän eri alueilla. Syrjäytyminen onkin käsitteenä hyvin laaja ja leimaava. (Lämsä 2009b.)

Nuorten syrjäytymistä ei voida tarkastella ottamatta huomioon perhettä kasvuympäristönä, sillä näiden kahden välillä on paljon yhteistä. Lasten ja nuorten syrjäytymistä on alettu tutkia vasta 1990-luvun laman jälkeen. Tätä ennen tutkimukset lasten ja nuorten osalta ovat olleet vähäisiä ja ylisukupolviseen syrjäytymiseen liittyviä. (Lämsä 2009b.)

Syrjäytyminen ei ole uusi ilmiö. Yhteiskunnastamme on löytynyt aina ihmisiä, jotka ovat huono-osaisempia kuin toiset. Syrjäytymisen käsite on sen sijaan uudempi. Käsitteen juuret löytyvät 1920-luvun Chicagosta. Eurooppalaisen käsitteen juuret löytyvät 1960-luvulta ranskalaisista yhteiskuntapoliittisista keskusteluista. Eurooppalaisessa käsitteessä syrjäytymistä on pidetty köyhyyttä syvempänä ilmiönä. Pohjoismaisen käsitteen juuret tulevat 1970-luvun alkupuolen Ruotsista. (Lämsä 2009b.)

Nuoruutta voidaan pitää herkkänä syrjäytymisvaiheena, sillä nuoresta aikuiseksi kasvamiseen liittyy monia eri vaiheita niin yksilö- kuin yhteiskuntatasollakin. Yksilötason muutoksiin kuuluvat esimerkiksi peruskoulutuksesta jatkokoulutukseen siirtyminen, työelämään siirtyminen ja lapsuudenkodista itsenäistyminen. Nämä muutokset ovat yleisiä ja usean sukupolven aikana toteutuneita. Yksilöllisiä muutoksia nuoren elämässä voi muun muassa olla vanhempien avioero. Usei-

den erilaisten elämänmuutosten kasautuminen samaan vaiheeseen aiheuttaa suuremman riskin syrjäytymiselle. (Lämsä 2009b.)

Yhteiskuntatasolla on tapahtunut paljon muutoksia, jotka lisäävät nuorten syrjäytymisriskiä. Muun muassa koulutuksen eriytyminen ja nuoruuden piteneminen ovat tällaisia riskejä. Kilpailu koulutus- ja työpaikoista on kaiken aikaa kovempaa, ja tämä lisää joidenkin nuorten syrjäytymisriskiä. (Lämsä 2009b)

Syrjäytymiselle on erilaisia näkökulmia. Yhdessä esitetään, että vastuu syrjäytymisestä on täysin yksilöllä itsellään, hän on poikkeava, kykenemätön sopeutumaan erilaisiin elämäntilanteisiin tai kilpailemaan koulutus- ja työpaikoista. Toisessa näkökulmassa esitetään, että yhteiskunnan rakenteissa tapahtuvat muutokset jakavat ihmisiä hyvä- ja huono-osaisiin, mutta se ketkä ovat hyväosaisia ja ketkä huono-osaisia, jää auki. Kolmas näkökulma onkin kattavin, sillä siinä painotetaan yksilön ja häntä ympäröivän yhteiskunnan muutosten yhteisvaikutusta. (Lämsä 2009b.)

Puhuttaessa syrjäytymisestä on kuitenkin oltava varovainen, sillä esimerkiksi opiskelijoiden kohdalla ei voida puhua syrjäytymisestä pelkästään pienten tulojen perusteella. Opiskelijan valinta on ollut tietoinen eikä kestä kuin tietyn ajanjakson. Nuorten joukossa on myös sellaisia yksilöitä, jotka tekevät tietoisien valinnan ja elävät eri tavalla kuin valtakulttuurin edustajat. (Lämsä 2009b.)

Vuosina 2001–2003 järjestettiin nuorten kuntoutuskokeiluprojekteja ympäri maata yhteistyössä useiden eri yhteistyötahojen kanssa. Kokeilu oli suunnattu nuoriin, jotka tarvitsivat tukea peruskoulussa tai sen jälkeisen ammatillisen koulutuksen vaihtokohdassa. Projektin myötä seuraavat asiat nousivat päällimmäisinä pintaan nuorten syrjäytymistä mietittäessä: peruskoulussa alkanut huoli, vaikeudet ammatillisiin opintoihin siirryttäessä, alaikäisten ajautuminen työttömyyteen, nuorten mielenterveysongelmat sekä ongelmien kasvaminen ja kasautuminen perheissä. (Linnakangas & Suikkanen 2004.)

2.1 Mielen terveysongelmat

Erilaiset mielen terveysongelmat alkavat olla nykypäivänä nuorten parissa yleisiä ja pahimmillaan kärjistyessään saavat nuoret tekemään asioita, jotka sitten puhuttavat koko maata. Nuorten erilaiset mielen terveysongelmat ilmenevät muun muassa masennuksena, univaikeuksina, ahdistuneisuutena sekä erilaisina paniikki- ja syömishäiriöinä. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 36.)

Nuorilla murrosikä on kaaosmainen kehitysvaihe. Murrosiässä tapahtuu niin fyysisiä kuin psyykkisiä muutoksia, jotka voivat aiheuttaa nuorissa epävarmuutta. Psyykkiseen kehitykseen vaikuttavat muun muassa ensirakastumiset ja niihin liittyvät pettymykset ja lisääntyneet seksuaaliset tarpeet. Psyykkiset paineet voivat purkautua esimerkiksi huutamalla, alkoholinkäytöllä ja väkivaltaisella käytöksellä. (Kemppinen 2000.)

Hoitoon hakeutuminen on osalle nuorista ylitsepääsemätön ongelma, sillä he pelkäävät muiden reaktiota ja leimautumista. Toiset nuoret olisivat valmiita hakeutumaan hoitoon, mutta eri kunnissa hoitoon pääsy voi olla todella vaikeaa pitkien jonojen takia. Nuorten mielen terveyteen tarvittaisiinkin huomattavasti nykyistä enemmän resursseja. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 36.)

Kasvatus- ja perheneuvoloissa nähdään paljon nuoria, joita tulee asiakkaiksi, mutta joiden perheillä ei riitä motivaatiota sitoutua nuoren hoitoon. Tällaisissa tapauksissa nuori jää helposti avun ulkopuolelle, sillä ilman muiden tukea ja innostamista hoidossa oleminen on hankalaa. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 36.)

Nuorten kokemusten perusteella mielen terveyden ongelmista selviytymiseen parasta apua voidaan saada vertaistuen ja ammattilaisten kautta. Nuoret kokivat, että vertaistuesta he saivat ymmärrystä, aktivointia ja rohkaisua. Vertaistuen antajasta toivottiin tukea myös arkipäiväisiin asioihin ja häneltä toivottiin ohjausta erilaisiin valintoihin. (Lämsä 2009a, 119.)

2.2 Päihteet

Nuoruuden kehitystehtäviin kuuluu oleellisena osana rajojen hakeminen ja oman identiteetin etsiminen. Tämän etsintävaiheen aikana moni nuori kokeilee erilaisia päihteitä, joista tupakka ja alkoholi ovat suurimpia. Monen nuoren alkoholin kokeilu jää vain kokeiluksi, mutta valitettavan monella nuorella alkoholin nauttiminen muuttuu joka viikonloppu tapahtuvaksi ajanvietteeksi. Alkoholin myyminen alaikäisille on tietysti kiellettyä, mutta nuoret saavat erittäin helposti käsiinsä alkoholia joko vanhempien kavereiden kautta, aikuisilta välittäjiltä tai omilta vanhemmiltaan. (Aaltonen ym. 2003, 292–293.)

Suomen alkoholikulttuuri on pitkä ja monivaiheinen. Juomatavat ovat myös muuttuneet vuosien aikana. Aikaisemmin juotiin vain lauantaisin, tosin juominen painottuu edelleen viikonloppuihin, nykyään on aivan tavallista käydä juomassa yksi tai useampi annos työpäivän jälkeen. Alkoholiongelma kasvaa kaiken aikaa, tilastoista selviää vain pieni osa ongelman laajuudesta. (Kemppinen 1997, 2.)

Asenteissa alkoholia kohtaan on tapahtunut paljon muutoksia vuosien saatossa. Kadulla tapahtuvaa juopottelua ei enää paheksuta samalla tavalla kuin aikaisemmin. Pussien kanssa liikkuvat nuoret alkavat olla jo vakiintunut näky viikonloppuisin kaupunkien kaduilla. Nuorten keskuudessa alkoholin kohtuullinen nauttiminen on yksi osa normaalia elämää, se on hauskanpitoa. (Kemppinen 1997, 15.)

Moni nuori kokee yhteisön painostavan alkoholinkäyttöön, ja he hakevatkin juomisen kautta hyväksyntää itselleen. Moneen eri tilaisuuteen liittyy nykyisin vahvasti alkoholi ja usean juhlan perimmäinen tarkoitus on hukkunut alkoholinkäytön alle. Näiden tilaisuuksien yhteydessä ympäristön paine voi olla todella suurta ja siksi nuoret tarttuvat pulloon. (Aaltonen ym. 2003, 295.) Nuorten keskuudessa vakiintuneita juopottelupäiviä ovat uudenvuodenaatto, vappu ja koulujen päättäjäispäivä (Kemppinen 1997, 15).

Useimmilla nuorilla alkoholista ei tule elämää haittaava asia, mutta joidenkin käyttö voi karata käsistä. Tällöin nuorelle on tehtävä tiukat rajat ja pyrittävä saamaan hänet hoidettavaksi. Nuori tulisi saada ymmärtämään alkoholinkäytöstä aiheutuvat haitat ja hänelle olisi etsittävä parhaiten soveltuva hoitomuoto, joka tarjoaisi keinon selviytyä eri tilanteista ilman alkoholia. (Aaltonen ym. 2003, 298–299.)

Huumeiden käyttö on lisääntynyt vuosi vuodelta ja huumeiden käytöstä puhuttaessa mielikuvat siirtyvät nuorisoon. Ensimmäiset huumeekokeilut tehdään yleensä pillereiden tai marihuanan kanssa. Nuorten mielestä tällaiset kokeilut eivät yleensä ole merkittäviä. (Aaltonen ym. 2003, 304-307.)

Huumeiden käytöstä saatu mielihyvä on asia, johon jäädään koukkuun, ja tuota mielihyvää lähdetään hakemaan helposti vahvemmissa huumeista, koska aiemmin käytetyistä sitä ei enää saada. Asenteet muuttuvat sallivammiksi huumeita kohtaan ja tietoa eri huumausaineista kerätään paljon. Vahvoin huumeisiin siirryttäessä nuoren huumeidenkäyttö selviää viimeistään läheisille, sillä jatkuvasta käytöstä jää jälkiä. Huumausaineista vieroitus on hankalaa ja vain noin viidesosa käyttäjistä pääsee kuiville. Siksi olisikin tärkeää saada nuorelle apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarjota kaikki mahdollinen tuki hänelle. (Aaltonen ym. 2003, 307-313.)

Huumeiden käyttö on myös sosiaalista toimintaa, jota tapahtuu tyypillisesti kaveriporukoissa ja vuorovaikutuksessa muiden käyttäjien kanssa sekä yhteydessä huumemarkkinoihin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Huumeiden käyttöä tutkittaessa on otettava huomioon edellä mainittuja asioita, jotta pystyttäisiin kehittämään muun muassa huumeiden vastaista työtä. (Piisi 2001.)

Huumeiden käyttö on aina mielletty nuorison ongelmaksi, jonka juuret ulottuvat jo 1960-luvun Amerikkaan, jossa on innostuttu nimittämään tuon sukupolven nuorisoa huumesukupolveksi. Historiassa huumeiden käyttö on mielletty myös luokkajakoon. 1960-luvulla yleistynyt huumeidenkäyttö oli yleisintä keski- ja yläluokan nuorison keskuudessa. Nyt huumeiden käyttöön ilmenneet luokka-, sukupuoli- ja alueelliset erot ovat tasoittuneet ja huumeiden käyttöä on vaikea paikallistaa yhteen tai kahteen sosiaaliseen ryhmään. (Piisi 2001.)

Suomessa huumeiden käytön ja huono-osaisuuden välillä olevaa yhteyttä ei ole nostettu kauheasti esille, vaikka sentapaista käyttöä onkin meillä pitkään esiintynyt. 1990-luvulla tilanne on muuttunut niin, että huumeiden käytön ja sosiaalisen syrjäytymisen yhteydet ovat käyneet entistä ilmeisemmiksi. Erilaisissa karitoituksissa on huomattu, että sosiaali- ja terveydenhuollossa tavattavista huumausaineiden käyttäjistä yhä useampi on huonossa sosiaalisessa asemassa ; suuri osa on työttömiä ja heillä on alhainen ja puutteellinen koulutustaso sekä osa on asunottomia. Lisäksi on esitetty erilaisten etnisten vähemmistöjen keskuudessa kasvavaa huumeongelmaa. (Piisi 2001.)

2.3 Perhe

Perheiden sisällä olevat ongelmat ovat myös yksi suuri tekijä nuorten syrjäytymisessä. Perheissä on kasvavassa määrin erilaisia ongelmia, jotka aiheuttavat muun muassa vanhempien voimattomuutta kasvattaa ja tukea nuoria heidän tarvitsemallaan tavalla. Tänä päivänä työttömyys kasvaa kaiken aikaa, ja tämä voi johtaa siihen, että perheen sisällä on työttömyyden lisäksi päihde- ja mielen-terveysongelmia. Nuorelle tällainen tilanne voi käydä ylivoimaiseksi, etenkin jos nuori joutuu ottamaan paljon vastuuta kodista ja ongelmien kanssa painivista vanhemmistaan. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 37.)

Vanhempien avioero voi myös olla nuorelle hämmentävä ja epävarmuutta lisäävä tilanne. Nuorten piirissä on ilmennyt pelkoa hylätyksi tulemisesta ja köyhyydestä avioerotilanteissa. Nuori voi ottaa paljon vastuuta eron kanssa painivien vanhempiensa hyvinvoinnista, minkä takia nuoren omat tarpeet voivat jäädä huomiotta. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 197.)

Yksinhuoltajaperheiden lapsilla ja nuorilla syrjäytymisen riski kasvaa myös sen vuoksi, että yhden vanhemman tulot ovat paljon pienemmät kuin kahden vanhemman perheissä. Lastensuojelun avohuollon piirissä yksinhuoltajaperheitä on useammin kuin kahden huoltajan perheitä. Useasti lastensuojelun avohuollon piirissä olevilla perheillä asiakkuuden syynä olivat puutteet kodin olosuhteissa. (Lämsä 2009b.)

Uusperheiden määrä on lisääntynyt vuosi vuodelta. Vuoden 2008 lopussa uusperheitä oli noin 54 000 (Tilastokeskus 2008). Uusperheeseen liittyminen aiheuttaa nuorelle hämmennystä ja epävarmuutta tulevan suhteen. Uusperheessä nuoren voi olla vaikea hahmottaa omaa paikkaansa ja uuden vanhemman hyväksyminen voi olla vaikeaa, jos kemiat eivät kohtaa. Uusperheen myötä nuoren elämään tulee monia uusia ihmisiä, joihin nuoren odotetaan sitoutuvan samalla tavalla kuin biologisen perheen jäseniin. (Aaltonen ym. 2003, 198–200.)

Perherakenteissa on tapahtunut myös paljon muutoksia, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kun vielä 1950- ja 1960-luvuilla perheeseen miellettiin äidin, isän ja lasten lisäksi muita sukulaisia ja palkollisia, koostuu nykypäivänä perhe vain isästä, äidistä ja lapsista. Useasti vanhemmat ovat kodin ulkopuolella töissä ja lapset ikänsä mukaan päivähoitossa tai koulussa. Useasti kaikilla on myös kodin ulkopuolisia harrastuksia. Pahimmillaan koti on vain paikka, jossa käydään syömässä ja nukkumassa. Vanhemmilla ei välttämättä ole lapsilleen tarpeeksi aikaa, eikä mahdollista hoitoapua sukulaisilta ole saatavilla. (Lämsä 2009a, 21-22.)

Vanhemmuuteen on tullut uusia haasteita esimerkiksi Internetin myötä, vanhempien voi olla vaikea pysyä mukana siinä, millaisissa yhteisöissä lapset ja nuoret kuluttavat aikaansa. Erilaiset muutokset voivat tuntua vanhemmista haastavilta, ja he voivat tuntea itsensä epävarmoiksi lastensa ja nuortensa kanssa. Epävarmuus voi johtaa siihen, että kun lapsen ja nuoren kasvussa kaikki ei sujukaan niin kuin pitäisi, ei kukaan ole valmis ottamaan tilanteesta vastuuta. (Lämsä 2009a, 23)

Perhe on tärkeä tukipilari niin lapsille ja nuorille kuin aikuisillekin. Nyky-yhteiskunnassa joudutaan ottamaan paljon aiempaa enemmän riskejä muun muassa pysyvemmän työn saamiseksi. Tällaisten riskien ottaminen rasittaa koko perhettä ja stressaavat perheenjäseniä eri tavoilla. (Lämsä 2009a, 24.)

Nykyään nousee esiin myös paljon perheiden sisällä tapahtuvia synkkiä asioita, muun muassa perheväkivaltaa ja inestisiä. Tällaiset tapahtumat ovat yleensä niin julmia ja pahaksi katsottuja, että ne päätyvät uutisotsikoihin asti. Useasti tällaiset tapahtumat halutaankin salata, jotta ei jouduttaisi arvostelun kohteeksi. (Suontausta-Kyläinpää 2008, 9.)

Perheiden sisällä on aina ollut ja tulee aina olemaan salaisuuksia. Salaisuudet vaihtelevat, mutta yleensä samankaltaisia piirteitä löytyy kaikista. Synkissä salaisuuksissa samankaltainen piirre on monesti se, että on oltava kuin salaisuutta ei olisi olemassa. (Suontausta-Kyläinpää 2008, 8.)

Suontausta-Kyläinpää määrittelee perhesalaisuuden seuraavasti: *Perhesalaisuus on selvittämätön, siis keskeneräinen asia, joka vaikuttaa meihin ja joka on tarvitsemamme olennainen tieto selvittääksemme, keitä me olemme ja mistä tulemme.* (2008, 14)

Yksi suurimmista syistä salata asioita on häpeä, jonka pelätään perheelle tulevan, jos joku saisi salaisuudesta tietää. Pelko on toinen, joka saa ihmiset salaamaan asioita. Usein pelätään sitä, mitä läheisille ihmisille tapahtuu salaisuuden paljastuttua tai mitä itselle tapahtuu. Häpeän ja pelon keskellä elävät ihmiset siirtävät tiedostamattaan tunnetta eteenpäin lapsilleen. (Suontausta-Kyläinpää 2008, 14-15.)

Lapset tarkkailevat ympäristöään loputtomasti ja tekevät omanlaisiaan tulkintoja aikuisista. Lapset oppivat helposti säännöt siitä, mitä voidaan ilmaista tai näyttää perheen ulkopuolella. Lapset oppivat suojelemaan perhettä ja alkavat kantaa taakkaa, joka useasti on liian raskas. (Suontausta-Kyläinpää 2008, 17.)

Synkät salaisuudet jaotellaan erilaisiin luokkiin, esimerkiksi kuolettaviin ja tuhoaviin salaisuuksiin. Kuolettaviin salaisuuksiin on luokiteltu fyysinen ja psyykinen väkivalta, raiskaus, murha ja inesti. Tuhoavia salaisuuksia ovat puolestaan pääasiassa erilaiset riippuvuudet ja syntyperään liittyvät salaisuudet. (Suontausta-Kyläinpää 2008, 76-84.)

Päihdeongelma perheessä mielletään helposti miehen runsaaseen alkoholinkäyttöön, minkä vuoksi naisen ja lasten elämänlaatu kärsii. Tällainen ajatusmalli on ollut vallitseva Suomessa jo kauan (Nätkin 2006, 14-15). Perheissä vanhempien alkoholinkäyttö kasvattaa lasten riskiä alkoholisoitua. Jos toinen vanhemmista on alkoholisoitunut, lapsen riski alkoholisoitua kasvaa nelinkertaiseksi, ja jos molemmat vanhemmat ovat alkoholisoituneita, riski on kasvanut jo 25-kertaiseksi. (Aaltonen ym. 2003, 295.)

2.4 Koulutus

Koulussa koettavat ongelmat koetaan yhtenä suurimmista nuorten syrjäytymisen aiheuttajista. Kasvavat ryhmäkoot asettavat omat haasteensa ja samalla sen, että normaaliopetuksen luokissa on yhä suurempi määrä sopeutumattomia oppilaita, jotka vaatisivat huomattavan määrän huomiota, jota opettajilla ei ole antaa vain yhdelle oppilaalle. Näiden oppilaiden on myös vaikea löytää väylää jatkokoulutukseen. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 32.)

Erityistä tukea vaativilla oppilailla koulumotivaatio ei yleensä ole korkea, ja he vaatisivat jonkun, joka osaisi kannustaa heitä oikealla tavalla ja saisi motivaatiota nousemaan edes hieman. Monella oppilaalla ei välttämättä ole edes voimia kiinnostua koulunkäynnistä. Aina ei myöskään osata miettiä mahdollisia syitä koulumotivaation uupumiseen. Monesti taustalta löytyykin sosiaalisia tai psyykkisiä oireita, jotka vaikuttavat nuoren motivaatioon. Kouluissa ongelmat huomataan kyllä, mutta niihin ei aina löydy oikeanlaisia välineitä puuttua. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 33.)

Peruskoulun jälkeiseen ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen on myös suuri uhka putoamisvaarassa olevalle nuorelle. Nykyään lukioihin ja ammattikouluihin on tietyt kiintiöt ja joka vuosi monia nuoria jää ilman paikkaa näihin kouluihin. Valitettavan usein tästä syystä tuleva pakollinen välivuosi ei jää väliaikaiseksi, vaan nuori putoaa kokonaan koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Monesti peruskoulussa huonosti menestynyt oppilas keskeyttää ammatilliset opintonsa. Pudokkaat ja keskeyttäjät ovat suurimmassa vaarassa syrjäytyä, ja siksi heihin tulisikin kiinnittää tarpeeksi huomiota. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 34.)

Keskeytysten määrä on suurempi sellaisilla koulutusaloilla, joiden työnäkymät ovat heikompia (Lämsä 2009a, 25). Ammatinvalinnan vaikeus on noussut myös yhdeksi nuorten jatkokoulutuksen haasteeksi. Vielä 1960-luvulla nuorten ammatinvalintaan vaikutti paljon se, mitä ammattia vanhemmat harjoittivat. Maanviljelijän lapsesta tuli lähes poikkeuksetta maanviljelijä. Nykypäivänä erilaisia ammatteja on valittavana huomattavasti enemmän, eivätkä vanhempien ammatit

vaikuta samalla tavalla valintaan. Nuorten on myös itse valittava reittinsä tulevaisuuden suhteen. Monella nuorella on hämärtyntä kuva siitä, mitä he haluaisivat tulevaisuudessa tehdä työkseen ja mitä työ pitää sisällään. (Lämsä 2009a, 25-26.)

Nykyään on miltei mahdotonta saada työpaikkaa ilman minkäänlaista toisen asteen koulutusta. Työvoimatoimistoilla on rajoitetusti mahdollisuuksia nuorten työllistämiseen. 15–17-vuotiaat eivät ole myöskään normaaleihin työttömyyskorvauksiin oikeutettuja ikänsä puolesta. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 35.)

On myös tapauksia, joissa nuori ei halua osallistua minkäänlaisiin peruskoulun jälkeisiin koulutuksiin, eikä työvoimatoimistojen tarjoamiin koulutuksiin. Tällaisten nuorten kohdalla syrjäytymisvaara on korkea, mutta toisaalta he ovat itse valintansa tehneet. Tällaiset nuoret hakeutuvat sosiaaliturvan ja muiden viranomaisverkostojen asiakkaiksi, minkä vuoksi he ovatkin riippuvaisia näistä järjestelmistä saadakseen jonkinlaista tukea elämiseensä. (Lämsä 2009a, 27.)

3 TAIDEKASVATUS SYRJÄYTYMISEN EHKÄISYN VÄLINEENÄ

Taiteen käyttö nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä on varsin vähäistä vielä nykyään, vaikka on todettu, että taiteen avulla pystytään kehittämään nuoren itsetuntoa, pitkäjänteisyyttä, mielikuvitusta, itsenäistä ajattelua ja kykyä tehdä asioita yhdessä. (Kasvot-hanke)

Moni nuori harrastaa nykypäivänä jotakin taidekulttuuriin liittyvää, mutta silti enemmistön mukaan kouluissa opettavia taideaineita tulisi lisätä. Taidekulttuuria tulisi levittää entistä vahvemmin, jotta katveessa olevia nuoria saataisiin mukaan ja ehkäistyä syrjäytymistä. (Myllyniemi 2009, 48-49.)

Haasteita taiteen harrastamiselle löytyy useita. Nuorisobarometrin teettämän kyselyn perusteella selvisi, että nuoret kokevat ettei taidekulttuurin harrastamiselle jää tarpeeksi aikaa. Harrastus itsessään koettiin kiinnostavaksi, mutta sille ei jäänyt tarpeeksi aikaa. Toinen suureksi esteeksi koettu oli eri kulttuuripalveluiden kalleus. Nuorten mukaan he kävisivät eri tapahtumissa, jos niihin pääsisi

ilmaiseksi tai liput olisivat halvempia. Eri taideharrastuksiin tarvittavat välineet ovat joillekin liian kalliita. (Myllyniemi 2009, 36.)

Suuren esteen harrastamiselle muodostaa myös tarjonnan puute. Maalaiskunnissa ja pohjoisessa asuvien nuorten mukaan he kyllä harrastaisivat taidekulttuuria, jos tarjontaa olisi enemmän. Näytteleminen, tanssi ja sirkus koettiin kiinnostaviksi harrastuksiksi, mutta niitä ei omalla paikkakunnalla ollut tarjota. Yhdeksi suurimmista esteistä harrastukselle nousivat kuitenkin omat asenteet. Joillakin kiinnostus ei ollut tarpeeksi korkea, toiset kokivat olevansa lahjattomia ja toiset eivät olleet mielestään tarpeeksi motivoituneita. (Myllyniemi 2009, 36–39.)

Asenteisiin vaikuttamalla ja tarjonnan lisäämisellä saataisiin varmasti lisää nuoria mukaan taidekulttuuriin ja sitä kautta pystyttäisiin tarjoamaan nuorille mielekästä tekemistä, joka voisi omalla tavallaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Eri taidemuodoilla on paljon annettavaa nuorille, ja ne tarjoavat perinteisten liikuntaharrastusten rinnalle hyvää vaihtelua.

3.1 Kirjoittaminen

Kirjoittaminen tarjoaa nuorille mahdollisuuden ilmaista itseään ja tunteitaan, sillä se voi tarjota sanallisen muodon asioille ja erilaisille tunteille, joista ei välttämättä kykene puhumaan. Kirjoittaminen auttaa nuorta jäsentelemään ajatuksiaan ja tunteitaan. Moni nuori kirjoittaa päiväkirjaa, johon voi kirjoittaa sellaisiakin asioita, jotka eivät muuten julki tulisikaan. Tällöin päiväkirja toimii nuoren kuuntelijana, joka pitää sisällään salaisuudet. (Aaltonen ym. 2003, 209–210.)

Kirjoittamisen avulla voidaan myös jäsentellä omia ajatuksia ja tunteita, ei pelkästään purkaa omia tunteita. Kirjoittamalla voidaan myös jakaa mielikuvia elämästä, niin hyviä kuin huonojakin. (Heikkilä, Paloheimo & Taipale 2000, 27.)

Kirjoittamisen lisäksi lukeminen on nuorille helppo keino huomata, etteivät he ole ongelmiansa kanssa yksin. Kirjoissa toisten rooliin on helppo eläytyä ja saada rohkaisua siihen, ettei ole ajatustensa kanssa yksin. (Aaltonen ym. 2003, 209.)

Lasten ja nuorten kohdalla kirjoittamisen terapeuttisuutta hyödynnetään muun muassa sairaaloissa, lastensuojelulaitoksissa, kouluissa ja päiväkodeissa. Kirjoittaminen auttaa henkilöitä ajattelemaan asioita uudella tavalla ja selviytymään jatkossa stressiä aiheuttavista asioista. (Mäki & Arvola 2009, 14.)

Lasten ja nuorten kirjallisuusterapiassa satuja, tarinoita ja muita kirjallisia tuotoksia käytetään sekä ennaltaehkäisevästi kasvun ja kehityksen apuna. Myös lasten ja nuorten omia suullisia ja kirjallisia tuotoksia hyödynnetään. Itseilmaisua eri keinoin harjoittamalla pyritään parantamaan lasten ja nuorten itse-tuntoa ja sitä kautta edistää tervettä kasvua ja kehitystä. (Mäki & Arvola 2009, 22-30.)

Kirjoittamisen vaikutuksia tutkittaessa on potilailta saadun palautteen perusteella voitu todeta, että kirjoittaminen on tapa ilmaista asioita, joista ei voida puhua. Kirjoittamalla saadaan myös järjesteltyä sekavia tunteita järjestykseen ja kirjoittaminen koettiin helpottavaksi ja puhdistavaksi kokemukseksi. (Ihanus 2009, 297.)

3.2 Kuvataide

Maalaaminen ja piirtäminen tarjoavat nuorille mahdollisuuden toteuttaa jotain konkreettista, jota voidaan arvioida ja josta olla ylpeitä. Kuvan avulla pystytään myös viestittämään omasta elämästä muille ihmisille, ja nuori kokee voivansa vaikuttaa kuvaan. Vaikka kuvia tehdään yksin, tuloksen voi nähdä moni ja positiivinen palaute vahvistaa itsetuntoa. Tämä taas kannustaa jatkamaan harrastuksen parissa. (Aaltonen ym. 2003, 211–212.)

Suomessa taideterapia on alkanut kasvattaa suosiotaan psykiatrien joukossa 1960-luvulta alkaen. Tällöin taideterapiaa käytettiin muutamissa mielisairaaloissa, joissa taiteilijat vetivät potilaille kerhoja. (Girard, Ihanus, Laine & Ropponen 2009, 7.)

Kuvataideterapia on kasvavasta käytöstään huolimatta vielä melko tuntematon hoitomuoto Suomessa, vaikka se onkin jo pitkään kuulunut psykoterapeuttisena kuntoutuksena korvattaviin hoitomuotoihin. Kuvataideterapeuttien virkoja on Suomessa alle kymmenen ja terapeutit työskentelevät Etelä-Suomessa suuris-

sa kaupungeissa. Kuvataideterapeutteja työskentelee myös muilla terveydenhuollon tai kuvataiteen ammattinimikkeillä, jolloin he soveltavat kuvataideterapiaa osaksi varsinaista työnkuvaansa. (Girard ym. 2009, 7.)

Taideterapia pohjautuu ensisijaisesti ihmisen kykyyn visualisoida, muotoilla ja kuvailla kokemuksiaan ja taiteen tekeminen voidaan yleensä käsittää uudistumisen ja elinvoiman voimavarana ja tätä kautta tienä terveyteen. Tähän ajatukseen yhdistyy perinteisesti idea taiteen hoitavuudesta. (Girard ym. 2009, 29.)

Kuvataideterapiassa ilmaisun muotojen vapaus ja materiaalien vaihtoehdot voivat antaa jollekin tilan ja vapauden tuntua, kun taas toiselle esimerkiksi materiaalien tiukka rajaaminen voi antaa turvaa ja näin ollen mahdollistaa työskenteelyn. Materiaalit ja välineet mahdollistavat nopeasti leikinomaisen tilanteen, jossa päästään nopeasti kuvan kautta alkuperäisiä ihmissuhteita ja kokemuksia. Kuvataideterapiassa asiakas muokkaa itse aineistoaan ja määrittää itseään aktiivisesti työn tekijänä. Terapeutti havainnoi tätä tapahtumaa ja halutessaan kommentoi sitä. Asiakas tarkastelee terapeutin kanssa luomaansa kuvaa, ja tulkinnallinen työ tehdään yhdessä. Näin asiakas säilyttää autonomian asemansa. (Girard ym. 2009, 50-51.)

Kuvataideterapiaa voidaan toteuttaa myös ryhmässä, jolloin jokainen yksilön tuottama kuva on sidoksissa ryhmäläisten tekemiin kuviin, eikä niiden merkitys ole ymmärrettävissä ilman muita kuvia. Ryhmässä asiakas työskentelee syvenyneenä omaan tekemiseensä, mutta samalla muotoilee ja jäsentelee kokemuksiaan toisten katsottavaksi ja pyrkii kommunikointiin ja nähdyksi tulemiseen. (Girard ym. 2009, 87.)

3.3 Teatteri

Teatteri tarjoaa nuorille monia eri taitoja. Näyttelemisen ja erilaisten harjoitusten kautta nuoret oppivat kontrolloimaan omaa viestintäänsä. He oppivat sanoja, eleitä, ilmeitä ja hallitsemaan kehoaan sekä tunnistamaan piirteitä itsessään. Vuorovaikutustaidot kasvavat näyttelemisen myötä paljon ja itsetunto kasvaa. Teatteri-ilmaisu kasvattaa nuorten varmuutta ja luottamusta omaan esiintymiseen muun muassa esitelmissä. Näyttelemisen myötä vuorovaikutustaidot kas-

vavat, sillä ihmisten kanssa ollaan tekemisissä kaiken aikaa. Nuoret oppivat myös sietämään arvostelua ja ottamaan vastaan palautetta. (Aaltonen ym. 2003, 213–215.)

Draamassa käytetään erilaisia tekniikoita, joiden avulla ongelmat esitetään kertomisen sijasta näytellen. Koska draama on toiminnallista tekemistä, vaikuttaa se persoonallisuuteen nopeasti ja syvästi. (Janhunen 1997, 19-20) Draamassa ihmistä ei objektivoida, vaan hänet kohdataan tässä ja nyt - tilanteessa. (Heikkilä ym. 2000, 33.)

Psykodraama on yksi vanhimmista psykoterapian muodoista ja sen keinoilla pyritään kehittämään yhteisöjä, jotta niissä olevat ihmiset eivät passivoituisi, vaan alkaisivat toipua ja vaikuttaa aktiivisesti elämäänsä. Psykodraama voidaan jakaa neljään erilaiseen menetelmäluokkaan. Päähenkilökeskeisen psykodraaman ideana on se, että yksi ihminen tutkii omaa elämäänsä ohjaajan ja toisten ryhmäläisten avustamana. Päähenkilöksi valitaan teemojen mukaan sellainen henkilö, joka linkittyy sopivimmin kuhunkin teemaan. Tällaisen psykodraaman kesto vaihtelee puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. (Aitolehti & Silvola 2008, 11.)

Toinen menetelmä on sosiodraama, joka on ryhmäkeskeistä toimintaa. Tässä menetelmässä osa ryhmästä tai koko ryhmä ottaa osaa ennalta sovittuun aiheeseen ja roolitukseen. Aiheet voivat liittyä muun muassa yhteiskuntaan, etiikkaan tai uskontoon. Ryhmä voi myös tutkia ryhmäprosessiaan sosiodraaman avulla. Ryhmäpsykoterapiassa ryhmän jäsenet tutkivat, ymmärtävät ja kehittävät itseään ja elämäänsä muiden ryhmäläisten avulla. Sosiometria on neljäs menetelmä, jossa tutkitaan suhteita ja pyritään vaikuttamaan niihin pienryhmissä ja luonnollisissa ryhmittymissä, kuten esimerkiksi työpaikoilla ja kouluissa. Sosiometria kohdistuu ryhmäläisten keskinäisiin valintoihin ja niiden tutkimiseen. Päämääränä on auttaa ihmisiä tiedostamaan omia valintojaan ja edistää toimivien yhteisöjen syntymistä. (Aitolehti & Silvola 2008, 11-12.)

3.4 Musiikki

Musiikki on ihmisille tärkeä elementti, ja sitä käytetään nykyisin ihmisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä. Musiikki synnyttää ihmisessä mielihyvän tunteen, sillä endorfiinien määrä kasvaa. Musiikin avulla pystytään käsittelemään vaikeita asioita, sillä monesti musiikin avulla omia tunteita pystytään purkamaan. Musiikki kehittää myös luovuutta, etenkin erilaisten soittimien soittaminen. Musiikin avulla pystytään kertomaan kokonaisia tarinoita ja eri tunnetiloja. Nuoria musiikki yhdistää helposti ja yhdessä tekeminen on vaivatonta. (Aaltonen ym. 2003, 216–218.)

Musiikkiterapiassa niin työtavat kuin musiikin tehtävätkin eroavat toisistaan paljon. Terapeuttien tavoitteet ovat suurin syy näihin eroihin. Terapeuteilla on myös erilaisia ammatillisia työskentelyotteita ja eri tyyliä profiloitua musiikkiterapiamuotoihin. Terapiatilanteessa musiikin tehtävä voi olla esimerkiksi turvallisen ilmapiirin luominen, lapsen motivoiminen tai onnistumisen kokemuksen luominen. (Erkkilä & Lehtonen 1999, 13.)

Lasten ja nuorten musiikkiterapiaa määriteltäessä keskeisimpiä tekijöitä ovat tietysti kohderyhmän tai –henkilön terapian tarve, terapeutin rooli, musiikin rooli ja tehtävä, terapeutti-asiakassuhteen luonne ja terapeutin pätevyys. Terapeutin on tärkeä löytää oikea ja sopiva kieli asiakkaan kanssa, jolloin voidaan välttyä liialliselta tulkinnalta, mutta kuitenkin kuvata mielikuvaa tai vuorovaikutuksellista monimutkaisuutta. (Erkkilä & Lehtonen 1999, 17.)

Musiikkiterapialla on monia eri muotoja, joissa jokaisessa painotetaan eri asioita ja lähestytään asioita eri tavoin. Kommunikaatiopainotteisessa terapiassa musiikin tehtävä on olla kontaktin syntymisen edistäjänä ja olla itseilmaisun ja vastavuoroisen dialogin muoto ja väline. Neuropsykologisesti painottuneessa terapiassa musiikkia tarkastellaan moniaistillisena kokemuksena. Tällä tähdätään toiminnan automatisoitumiseen, muistitoimintojen virkistymiseen ja puheen stimuloimiseen. Oppimisteoreettisesti suuntautuneessa terapiassa musiikki toimii ehdollistajana ja käyttäymisen muokkaajana tai se stimuloi oppimista. Psykodynaamisessa musiikkiterapiassa musiikin tehtävä on olla symbolinen tunne-elämän läpityöskentelyn väline ja auttaa jäsentämään sisäistä ja ulkoista maa-

ilmaa. Musiikki toimii myös itsen ja oman toiminnan hallinnan harjoittelun välineenä. (Erkkilä & Lehtonen 1999, 18.)

3.5 Valokuvaus

Nykyisin valokuvaaminen on jokaisen käsillä oleva harrastusmuoto kännykkäkameroiden ja digikameroiden yleistyttyä. Kuvia otetaan lähinnä erilaisia nettipalveluita, kuten Facebookia tai IRC-galleriaa varten. (Myllyniemi 2009, 92.)

Valokuva tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden toteuttaa itseään ja oppia hyväksymään itsensä. Omakuvat herättävät tunteita, jotka voivat alkuun olla voimakkaita, mutta opettavat myös uusia tapoja suhtautua itseensä. Voimauttavassa valokuvassa kaikki vastuu annetaan kuvauskohteena olevalle henkilölle, hän saa päättää kuvauspaikasta lähtien kaiken. Työskentelymalli antaa nuorelle kokemuksen siitä, että hän hallitsee tilannetta täysin. Valokuvat toimivat kuin peilinä joka heijastaa nuorelle kuvan, jota hän voi tutkia rauhassa. Voimauttavan valokuvan avulla voidaan saada nuori hyväksymään itsensä sellaisena kuin hän on, mikä voi monen nuoren kohdalla merkitä nousemista syrjäytymisen polulta ylös. (Savolainen 2008.)

Suomessa valokuvaterapiaa on alettu käyttää laajemmin vasta 1990-luvulla. Valokuvaterapian menetelmiin kuuluu asiakkaan omaelämäkerrallisten valokuvien käyttö, symbolisten valokuvien käyttö sekä uusien valokuvien ottaminen ja niiden käyttäminen terapeuttisena välineenä. Valokuvia voidaan käyttää itsetuntemuksen kohottajina, vuorovaikutussuhteiden tarkastelun välineenä ja kehittäjänä sekä yhteisöllisyyden parantajana. (Halkola 2009, 13-21.)

Valokuvien avulla voidaan tuoda esiin sellaisia asioita, joihin sanat eivät välttämättä riitä. Valokuvien maailmaan eläytyminen mahdollistaa terapeuttisen prosessin, jossa aistit herkistyvät ja tunteet ja muistot ovat läsnä. Valokuvat ja kuvaaminen voivat toimia siltana menneisyyden muistojen, tiedostamattoman nykyhetken ja tulevaisuuden toiveiden välillä. (Halkola 2009, 13-21.)

Valokuva ei vaadi teknistä tai taiteellista osaamista, sillä se on viestinnällinen väline. Terapeuttisella valokuvauksella tarkoitetaan valokuvaan liittyvää henkilökohtaista kuvatyöskentelyä. Taidetta ja valokuvaa yhdistävät pyrkimys ymmärtää elämää ja ilmaista sen tärkeitä merkityksiä. (Halkola 2009, 13-21.)

4 MYRSKY JA JÄLJET 28 °

Myrsky-nuorisohanke on Suomen kulttuurirahaston järjestämä hanke, jonka tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan nuorten hyvinvointiin. Hankkeella halutaan luoda nuorille toimintamalli taiteen avulla. Hankkeen tarkoituksena on saada tietoa sen vaikuttavuudesta nuorten identiteettiin, sosiaaliseen rooliin ja nuorten kiinnostumisessa yhteiskuntaan. Myrsky-hankkeesta tekee ainutlaatuisen eri taiteilijoiden läsnäolo. (Nuorisotutkimusverkosto 2008)

Myrskyn avulla halutaan vaikuttaa nuorten hyvinvointiin ja sen halutaan tarjoavan nuorille onnistumisen kokemuksia tekemisen kautta. Eri puolella maata syntyvistä hankkeista toivotaan tulevan pitkäaikaisia ja niiden tavoittavan sellaiset nuoret, joita ei pystytä tukemaan jo olemassa olevilla keinoilla ja saada nämä nuoret mukaan yhteisölliseen toimintaan. (Myrsky)

Myrsky-hankkeesta toteutetaan Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimus, jonka tavoitteena on tutkia, miten taide vaikuttaa nuorten elämään hyvinvoinnin tukena. Tavoitteena on myös ymmärtää nuorten hyvinvoinnin rakentumista. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat 13–17-vuotiaat nuoret. (Nuorisotutkimusverkosto 2008)

Hankkeen tarkoitus on tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, joiden lähiympäristössä on päihde- ja mielenterveysongelmia, väkivaltaisuutta tai rikollisuutta. Erityisryhmissä on mukana lahjakkaita nuoria, jotka taitojensa vuoksi ovat syrjäytymisvaarassa. Tutkimuksen tavoitteena taas on ymmärtää nuorten omia kokemuksia syrjäytymisestä. (Nuorisotutkimusverkosto 2008)

Lappeenrannassa Myrsky-hankkeen nimenä on Jäljet 28°. Hankkeen tavoitteena on saada nuoret kiinnostumaan taiteista ja jättämään jälkeensä jälkiä. Jälkeen jättämisen tavoitteena on saada nuoria näkyvämmäksi osaksi yhteiskuntaa.

Erilaiset työpajat toteutetaan kahden eri lukukauden aikana yhteistyössä eri alojen kanssa. Työpajoissa työskennellään nuorten ehdoilla, mutta tiettyjen teemojen ympärillä. Nämä neljä eri teemaa ovat Minä, Rakkaus, Rohkeus ja Valinnat. Näiden teemojen avulla on tarkoitus saada nuorille onnistumisen kokemuksia ja uusia selviytymiskeinoja elämän eri alueille.

Hankkeen tarkoituksena on tukea ja voimaannuttaa nuoria taiteen avulla. Hanke tarjoaa 13–17-vuotiaille tulevaisuuden rakentamista varten palasia, tarjoaa onnistumisen kokemuksia ja luo myönteistä suhtautumista erilaisuuteen ja monikulttuurisuuteen. (Myrsky)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy taiteen avulla on uudehko asia ja maanlaajuinen Myrsky-hanke lajissaan ainutlaatuinen. Koin tärkeäksi saada nuorten ääntä kuuluviin ja saada heidän kokemuksistaan tietoa. Nuoret ovat kuitenkin hankkeen osa-alueisiin osallistuneita ja heidän kokemuksensa ovat tärkeää tietoa vastaavanlaisten hankkeiden tulevaisuuden kannalta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten nuoret kokevat erilaiset taidepajat itsetuntonsa kohottajina ja miten taide on heidän elämäänsä vaikuttanut. Haluan selvittää myös, kokevatko nuoret taidepajat sellaisina, joihin voisivat lähteä mukaan vapaaehtoisesti. Haluan myös selvittää, mikä nuorten omasta mielestä olisi keino, jolla heidän hyvinvointiaan pystyttäisiin tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla. Suuri osa Jäljet-hankeeseen osallistuvista nuorista on jollakin asteella erityisnuoria, joten minua kiinnostaa se, kuinka heidän erityistarpeensa on otettu huomioon.

Nykyisin puhutaan paljon siitä, että taideaineiden opetusta kouluissa tulisi lisätä, joten tässä vaiheessa nuorten mielipiteiden selvittäminen taideaineita kohtaan on mielestäni hyvä asia. Jokainen nuori kokee taideaineiden mielekkyyden eri lailla, joten on huomioitava, että selvitykseen osallistuneet nuoret ovat vain pieni

osa koko kouluikäistä ryhmää. Osalle nuorista kokemus ei välttämättä ollut mieluisin, joten tämä voi vastauksista käydä ilmi. Kaikki haastattelut on kuitenkin kerätty nuorilta itseltään, ketään projektissa mukana ollutta aikuista ei selvitystä varten ole haastateltu.

Selvitystehtävät ovat seuraavat: 1: Millaisia kokemuksia nuorille tuli taidepajasta? ja

2: Tukeeko taide nuorten syrjäytymisen ehkäisyä? ja

3: Millä nuorten hyvinvointia voidaan tukea?

5.1 Kohderyhmä

Ensimmäisenä kohderyhmänäni oli yhden Lappeenrannan alueen koulun 8-9-luokkalaisista koostuva joukko, joka osallistui lukuvuoden 2009–2010 aikana yhteen pajoista. Haastatteluihin osallistui yhteensä 18 oppilaista, joista kaksi oli tyttöä ja 16 poikaa.

Toisessa kohderyhmässä mukana on kahdeksan 16–18-vuotiasta nuorta, jotka olivat osallistuneet yhteen järjestetyistä pajoista. Aineiston on kerännyt pajan vetäjä viimeisen tapaamisen yhteydessä. Haastattelulomakkeen ovat tehneet Nuoret taiteen tekijöinä - tutkimuksen tutkijat. Lomake on valtakunnallisessa käytössä. Tähän pajaan osallistuneita nuoria en henkilökohtaisesti tavannut kerätaakaan.

Haastatteluita olisin voinut kerätä kaikilta hankkeeseen osallistuneilta ryhmiltä, mutta tällöin osallistujamäärä olisi ollut noin 200 henkilöä, joten päädyin rajaamaan otosta vain näihin kahteen ryhmään.

Aluksi tarkoitukseni oli liittää kuvia nuorten aikaan saamista töistä raporttiini, mutta koska nuoret olisivat olleet sen jälkeen suhteellisen helposti tunnistettavissa, jätin kuvat pois työstäni.

5.2 Aineiston keruu

Aineiston keruu tapahtui puolistrukturoidun haastattelun ja kokemuspäiväkirjan avulla. Haastattelun valitsin sen vuoksi, että tilanteen aikana oli helpompi

muunnella kysymyksiä sen mukaan, mitä nuoret vastasivat. Monessa kohtaa oli tehtävä tarkentavia kysymyksiä, jotta nuoret tarkentaisivat vastauksiaan, jotka muuten olisivat olleet kyllä tai ei-muodossa. (Hirsjärvi, Virtanen, Remes & Saja-vaara 2008.)

Vaikeaksi haastattelut teki se, etten ollut henkilökohtaisesti haastateltavia tavannut, vaan ensitapaaminen oli haastattelutilanteessa. Monen nuoren kohdalla oli selvästi havaittavissa jännitystä tilannetta ja minua kohtaan.

Haastattelutilanteissa on monesti edessä se, että haastateltavat antavat tilanteessa erilaisen vastauksen kuin jossakin toisessa tilanteessa. Tästä syystä haastatteluiden tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia hankkeeseen osallistuvia nuoria. (Hirsjärvi ym. 2008)

Haastattelumenetelmänä käytin teemahaastattelua, jossa tyypillistä on se, että teema-alueet ovat selvillä, mutta kysymysten muoto ja järjestys puuttuvat. Käytin haastatteluissa neljää teema-aluetta, jotka olivat osallistuminen, vuorovaikutus, onnistuminen ja mitä jatkossa.

Haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastatteluissa osanottajat voivat spontaanisti kommentoida asioita, tehdä huomioita ja tuottaa monipuolista tietoa tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä. Haastattelutilanteessa haastateltaville puhutaan usein yhtä aikaa ja välillä kysymyksiä voidaan suunnata yksittäisille jäsenille. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61.)

Ryhmähaastattelussa on hyvät ja huonot puolensa. Yksilöhaastatteluihin verrattuna ryhmähaastattelusta saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Ryhmähaastattelu tuo myös turvaa tietyissä tilanteissa, kuten esimerkiksi pienten lasten kanssa, joten vastaaminen voi olla helpompaa. Huonoja puolia ryhmähaastattelussa on se, että ryhmädynamiikka ja etenkin valtahierarkia vaikuttavat siihen, kuka puhuu ja mitä puhutaan. Haastattelija voi pyytää kommentteja hiljaisemmilta henkilöiltä, jolloin haastattelutilanne helpottuu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 63.)

Haastateltaessa nuoria ongelmaksi muodostui se, että heidän motivaationsa ei ollut kovinkaan suuri haastattelua kohtaan ja haastattelut suoritettiin koulun tiloissa normaalin koulupäivän aikana. Nuorille haastattelut saattavat usein olla

vain keino päästä pois oppitunneilta ja kysymyksiin vastaaminen on sen mukaista: ylimalkaista ja lyhyttä.

5.3 Aineiston analysointi

Aloitin analysointiprosessin litteroimalla kerätyt haastattelut, eli kirjoittamalla nauhoitetut haastattelut tekstiksi. Tämän jälkeen luin tekstit läpi.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 219). Etukäteen tekemääni haastattelurungon neljä teemaa, joten analyysivaiheessa oli helppoa käyttää teemoittelua ja aineistolähtöistä analyysiä.

Tarkoituksena oli käyttää sisällönanalyysia, jossa litteroiduista aineistosta kerätään pelkistettyjä ilmauksia. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset yhdistetään ja niistä muodostetaan alaluokkia ja alaluokat yhdistetään yläluokiksi. Lopuksi yläluokat yhdistetään ja niistä muodostetaan kokoava käsite. (Tuomi & Sarajärvi 2002.)

Haastatteluista saadut vastaukset olivat pääosin kyllä ja ei-vastauksia, joten sisällönanalyysin käyttäminen tuntui haasteelliselta, sillä vastauksista ei nouse selviä ala- ja yläluokkia. Tästä syystä käyn tuloksia läpi neljän teeman kautta ja kerään nuorten kokemuksia tuloksiin. Mitään tunnettua analyysimenetelmää en vastauksia läpikäydessäni toteuta. Kokoan jokaisesta ryhmästä esiin tulleet vastaukset ja selostan miten nuoret ovat asioita kokeneet ja mitä heille on noussut mieleen.

5.4 Luotettavuus

Aineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. Aineiston luotettavuutta käsiteltäessä on otettava huomioon, että jokainen yksilö tekee omien kokemustensa perusteella tietystä asiasta oman tulkintansa, joten ei ole todennäköistä, että ymmärtäisi toisen sanoman täysin samalla tavalla. Yksimielisyyden todennäköi-

syys kasvaa kuitenkin, kun arvioinnit on sijoitettu tiettyihin luokkiin ja kun luokkia on vähän. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185.)

Tutkimusta tehtäessä on arvioitava oma vaikutus tutkimusaineistoon ja – prosessiin ja kuvattava sen vaikutukset tutkimusraportissa. Tutkimuksen tekijän on annettava tarpeeksi kuvailevaa tietoa tutkimukseen osallistujista ja tutkimusympäristöstä, jotta lukija voi arvioida tulosten siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka, 2007, 129.)

Selvitystä varten haastateltiin 26 nuorta. Haastattelukysymykset pyrin laatimaan 18 nuoren osalta sellaisiksi, että niihin olisi helppo vastata ja vastaukset olisivat kattavia. Kahdeksan nuorta täytti Nuorisotutkimusseuran tutkijoiden laatiman kyselylomakkeen. Haastattelutilanteeseen valmistautuessani olin varautunut esittämään nuorille paljon tarkentavia kysymyksiä, jotta heidän vastauksistaan saisi mahdollisimman paljon tietoa. Lisäkysymyksiä jouduinkin esittämään paljon ja rohkaisemaan nuoria vastaamaan kysymyksiin. Joihinkin kysymyksiin jouduin antamaan selkeämmän ohjeistuksen, sillä osalle nuorista kysymykset olivat liian haasteellisia. He eivät ymmärtäneet kaikkia sanoja

Haastattelut suoritettiin ryhmään osallistuneiden nuorten koululla, lomakehaastattelun tehneet olivat täyttäneet lomakkeensa viimeisellä tapaamiskerralla. Haastattelutilanteessa mukana olivat nuoret ja opinnäytetyöntekijä. Haastattelupaikkana toimi tyhjänä ollut koululuokka. Haastattelutilanteeseen olisi voinut saada nuorten kanssa työskentelevän henkilön mukaan, mutta ryhmän opettajan kanssa keskusteltuani päädyimme yhdessä siihen päätökseen, ettei tilanteeseen oteta muita henkilöitä mukaan.

Haastateltavat nuoret olivat kaikki ennestään tuntemattomia minulle eivätkä olleet missään tilanteessa minua tavanneet. Haastatteluiden kannalta olisi mahdollisesti ollut parempi, että nuoret olisivat tavanneet minut aikaisemmin, jolloin haastattelutilanne olisi voinut olla heille helpompi. Muutama nuorista jännitti myös nauhoitusta, vaikka ennen haastattelua selvitin heille, ettei kukaan pysty opinnäytetyöstä heitä tunnistamaan ja nauhoitukset jäisivät vain minulle itselleni ja lopulta ne poistettaisiin.

Nuorten työskentelyn seuraaminen oli alun perin tarkoitukseni, mutta tätä en päässyt toteuttamaan, koska koko opinnäytetyöprosessin aloitus viivästyi. Toisaalta koin hyväksi haastatteluiden kannalta sen, etten ollut nuoria seuraamassa, sillä nyt aineisto koostuu täysin nuorten omista mielipiteistä, eikä siitä mitä olisin mahdollisesti pajatunneilla nähnyt.

6 TULOKSET

6.1 Osallistuminen

Pajatunneille osallistuminen oli vain parin nuoren mielestä tylsää tai se ei heitä kiinnostanut. Alkuun tunneille osallistuminen oli nuorten mielestä vaikeampaa, koska heillä ei ollut tietoa siitä, mitä tunnit oikeasti pitäisivät sisällään. Osan mielestä aihe oli mielenkiintoinen, ja siksi he jaksoivat olla tunneilla aktiivisesti mukana.

No mielenkiintoinen ja sit sai sellasta kädentaitoo ja oppi tekee jotain lasijuttuja.

Innostuneisuus tunteja kohtaan vaihteli monen mielestä päivän mukaan ja oman vireystilan mukaan. Nuoret kertoivat, että jos aamulla oli jo väsynyt, ei jaksanut tunteihinkaan kunnolla keskittyä. Osa nuorista kuitenkin oli sitä mieltä, että tunneilla jaksoi olla hyvin mukana, ja he nauttivat töiden tekemisestä.

Suurin syy työpajaan osallistumisen mielekkyydestä johtui nuorten mielestä siitä, että he pääsivät tavallisilta tunneilta pois. Matematiikka, fysiikka ja kemia olivat tunnit, jotka nousivat eniten esille nuorten vastauksissa. Nuoret kokivat työpajatunnit sellaisiksi, joiden aikana ei tarvinnut ajatella tekemistä, vaan se tuli luontevasti esille. Matematiikan, fysiikan ja kemian tunneilla joutuu ajatustyötä tekemään enemmän, joten tästä syystä kyseiset tunnit koettiin epämiellyttäväiksi.

Puolet nuorista oli sitä mieltä, että aika kului nopeammin pajatuntien aikana kuin tavallisten oppituntien aikana. Muutaman nuoren mielestä tekemiseen uppoutuminen oli syy, miksi aika kului nopeammin. Muut eivät tarkentaneet vastauksiinsa.

Melkein jokaisen nuoren mielestä pajatunneilla jaksoi olla hyvin mukana ja niiden aikana jaksoi keskittyä tekemiseen. Muutaman nuoren mielestä tunneilla olo ei poikennut normaalista, eivätkä he jaksaneet keskittyä kunnolla.

Siellä oli ainakin tekemistä ja halus tehdä.

Se oli niin hauskaa tehdä niitä töitä.

Nuoret kokivat, että pajatunneilla vallitsi välillä hyvä ja kannustava tunnelma, kun taas välillä sitä ei löytynyt. Nuoret kokivat, että toisilta nuorilta sai tukea pajatuntien aikana, ja tästä syystä he jaksivat tehdä töitään. Erään nuoren mielestä osa oli paremmin tunneilla mukana kuin toiset. Tunnelma tuntien aikana oli haastateltavien mielestä vapaampi kuin tavallisilla tunneilla. Osa kertoi, että tunnit olivat meluisampia kuin normaalisti ja siksi osalla keskittyminen oli vaikeampaa.

6.2 Vuorovaikutus

Nuorilla oli pajan vetäjinä kaksi koulun ulkopuolista henkilöä, jotka ohjasivat nuoria koko pajan ajan. Toinen vetäjistä oli aina paikalla.

Joo tai no joskus se toinen oli välil pois, tai siis ei se aina ollut siellä.

Vetäjät koettiin asiansa osaaviksi ja helposti lähestyttäviksi. Jokaisen nuoren mielestä vetäjiltä oli helppoa mennä kysymään neuvoa, jos sitä tarvitsi. Nuoret kertoivat, että vetäjiltä sai apua myös kysymättä. Kahta nuorista tämä häiritsi, sillä he kokivat, että vetäjät häiritsivät heidän keskittymistään ja tuijottivat tekemistä.

Toisten nuorten kanssa toimiminen oli kaikille helppoa, sillä ryhmän jäsenet ovat tekemisissä toistensa kanssa koko koulun ajan. Tästä syystä kaikki kokivat helpoksi toisilta neuvon ja opastuksen kysymisen, jos sille oli tarvetta. Ensisijaisesti haluttiin kuitenkin kääntyä vetäjien puoleen. Kun nuorilta kysyttiin, olisivatko he menneet tuntemattomilta oppilailta kysymään neuvoa, vastasivat kaikki, että eivät olisi menneet. Tuntemattomilta neuvon kysyminen koettiin ahdistavaksi.

En mie tiää, en mie tuntemattomien kans kauheest halua jutella.

Osa nuorista oli sitä mieltä, että ryhmä toimi tiiviimmin yhdessä pajatuntien aikana kuin tavallisten oppituntien aikana. Nuoret kokivat saavansa kannustusta muilta ja tämän auttavan heidän tekemistään.

Nuoret kertoivat, että saivat toisiltaan vaihtelevaa palautetta töistään. Osan mielestä palaute oli hyvää ja kannustavaa, toisten mielestä palaute ei vaikuttanut mihinkään eikä tuntunut miltään. Nuoret kertoivat, että jos saivat positiivista palautetta toisiltaan, niin se sai heille hyvän mielen. Yksi nuorista sanoi, että vaikka olisi saanut huonoakin palautetta, ei se olisi muuttanut mitään.

En mie ois välittäny, teen sen mihin pystyn.

Muutama nuori olisi toivonut, että olisi saanut palautetta muilta ryhmäläisiltä. Suurimman osan mielestä oli aivan sama, vaikka eivät palautetta saaneetkaan, sillä se ei olisi heissä aiheuttanut mitään reaktiota.

6.3 Onnistuminen

Nuoret tekivät syyslukukauden aikana pienemmän työn, minkä he saivat pitää itsellään, ja kevätlukukauden aikana he valmistivat isomman työn, joka jää heidän koulunsa yhteen ulko-oven näkyville. Tähän työhön jokainen nuori on tehnyt pienen palan, ja lopuksi kaikki palat on kasattu yhteen isoksi työksi.

Nuoret olivat sitä mieltä, että he eivät halunneet erityisesti piilotella töitään muilta ryhmäläisiltä. Toisilta saatu palaute aiheutti kuitenkin osassa nuoria ristiriitaisia tunteita.

No et voiko se olla niin hieno mitä väittää, kun omasta mielestä se se ei oo hirveen hieno.

Ei sitä ajattele onko se jonkun mielestä ruma tai ihan mitä tahansa.

Muutaman nuoren mielestä toisilta saatu hyvä palaute auttoi jaksamaan tekemisessä ja uskomaan omiin kykyihin paremmin.

Useampi nuori kertoi, että oli kokenut pajan aikana tunteen, että olisi halunnut lopettaa tekemisen kesken. Useimmin tunteen aiheutti se, että he eivät löytäneet työtänsä varten jotakin tarvittavaa asiaa. Tilanteen laukaisi yleensä se, että

nuoret saivat apua ryhmän vetäjiltä. Tämän jälkeen he pystyivät jatkamaan töiden työstämistä normaalisti.

Joskus sitä omasta mielestä meni joku pieleen.

Valmiin työn näkeminen oli suurimman osan mielestä hyvä kokemus, lopuille se oli ei merkinnyt juuri mitään. Valmiista töistään he saivat palautetta vetäjiltä enemmän kuin muilta ryhmäläisiltä. Palaute oli vastanneiden mielestä positiivista. Nuoret kertoivat, että positiivinen palaute sai aikaan hyvän mielen. Toisilta ryhmäläisiltä nuoret saivat harvemmin palautetta valmiista töistä, palautetta annettiin jo tekovaiheessa.

Vetäjiltä saatu palaute oli kaikkien vastanneiden mielestä positiivista. Moni nuorista sanoi vetäjien antaman palautteen olleen ainoa palautetta, mitä oli saanut. Muutama nuori kertoi, ettei olisi minkäänlaista palautetta edes halunnut työstä ja tekemisestä.

Nuorten syyslukukauden aikana tekemät pienemmät työt olivat sellaisia, joita nuoret joutuivat aluksi suunnittelemaan. Työn valmistuttua heillä oli mahdollisuus pitää työ itsellään tai antaa jollekin haluamalleen henkilölle. Joka toinen nuorista oli antanut tekemänsä työn jollekin muulle henkilölle ja toiset olivat työnsä säilyttäneet itsellään. Neljä nuorta kertoi jo suunnitteluvaiheessa ajatelleensa henkilöä, jolle työnsä antaisivat, ja siksi suunnittelun teko oli heidän mielestään helppoa. Kaksi nuorta ilmaisi suunnittelun vaikeuden, mutta sanoi sen olleen heidän mielestään helpompaa, jos olisivat tienneet kenelle työn olisivat antaneet.

Annoin isäpuolelle, kun se sopi sen kiinnostuksen kohteisiin.

Valmiin työn jälkeen nuorten mielialat vaihtelivat jonkin verran. Eräs nuori kertoi, että tunne oli helpotusta, koska ei heti tarvinnut uutta alkaa tehdä. Kuuden nuoren mielestä valmiin työn näkeminen sai aikaan hyvän olon, koska oli jotakin saanut valmiiksi. Koulun oveen tulevasta isosta yhteisestä työstä nuoret kommentoivat pääosin positiivisesti. Heidän mielestään oli hieno asia, että heistä jäisi jotakin konkreettista koululle. Isomman työn tekeminen oli myös yhden nuoren mielestä innostavampaa.

Hyvä asia et on saanu tehdä jotakin niin et se näkyy muillekin.

Nii ja sit jo se sit riippuu siel seinällä niin näkee sen.

6.4 Jatkonäkymät

Tämän ryhmän nuorten mielipiteet jatkossa järjestettävistä taidepajoista ja harrastusmahdollisuuksista ylipäänsä vaihtelivat jonkin verran. Kysyessäni nuorilta pitäisikö taidepajoja järjestää enemmän, vastaukset vaihtelivat. Ryhmän nuoret eivät olleet alussa saaneet valita, minkätyyppiseen taidepajaan osallistuvat, vaan ne oli etukäteen sovittu aikuisten kanssa. Kysyinkin siis nuorilta, olisivatko he osallistuneet järjestettyihin taidepajoihin, jos ei olisi ollut pakko. Yksi nuorista ilmaisi, että ei olisi halunnut välttämättä lähteä koko hankkeeseen mukaan kuultuaan, mitä he tulisivat pajatunneilla työstämään, mutta jos olisi saanut valita omien mielenkiintojensa mukaisen pajan, niin olisi lähtenyt mukaan innoissaan ja mielenkiinnolla. Melkein jokainen nuorista oli kuitenkin sitä mieltä, että olisivat ainakin lähteneet kokeilemaan pajoja, vaikka heitä ei siihen olisikaan pakotettu.

No oisin mie, kun oppii kaikkee uutta.

Nuoret olisivat lähteneet kokeilemaan pajoja myös koulun ulkopuolella, mutta muutama nuori kertoi, että he olisivat kaivanneet enemmän tietoa pajasta, jotta olisivat mukaan lähteneet. Kaksi nuorista toi esiin hyvin selvästi, että eivät halua lähteä mitään tämän tyyppistä enää kokeilemaan.

Kysyin nuorilta, onko heidän mielestään koulussa tarpeeksi taideaineiden opetusta. Jokaisesta ryhmästä ainakin yksi henkilö vastasi, että he toivoisivat enemmän taideaineita lukujärjestyksiin, sillä kyseiset tunnin tuovat heidän mielestään tavalliseen opiskeluun pientä taukoa ja taideaineiden tuntien jälkeen keskittyminen on heidän mielestään helpompaa. Nuoret ilmaisivat selkeästi, että eivät jaksakaan kaiken aikaa vain lukea, vaan joskus olisi hauska myös konkreettisesti tehdä jotakin. Tunnelma koulussa olisi myös yhden nuoren mielestä rennompaa.

Joo ettei koko ajan tarvis... miut ainaki särkee päätä koko ajan koulus kun joutuu lukea ja kaikkee.

Tietysti vastauksissa on otettava huomioon se, että nuorten mielestä varmasti kaikki mihin ei liity lukeminen tai matematiikka, olisi hauskempaa. Moni toi ilmi, että musiikki on heidän mielestään hauskaa ja sitä he toivoisivat enemmän kouluun. Kaksi nuorista oli kuitenkin ehdottomasti sitä mieltä, ettei musiikkia tulisi lisätä enää yhtään. Yksi nuorista kritisoi musiikin opetuksen tasoa koulussa, hän myös harrasti musiikkia koulun ulkopuolella. Yksi nuorista oli myös sitä mieltä, että mikään muu kuin soittaminen musiikin tunneilla ei ollut hauskaa.

Vois kyl olla enemmän taidejuttuja, mut musiikin tunnit tähän mennes on ollu ku pienille lapsille.

Kyselin nuorilta haastattelujen loppuvaiheessa myös yleisesti Lappeenrannassa järjestettävistä harrastusmahdollisuuksista. Halusin saada selville, onko nuorten mielestä harrastusmahdollisuuksia tarpeeksi ja onko harrastamiselle joitakin esteitä.

Kysyttäessä onko harrastusmahdollisuuksia nuorille tarpeeksi, vastaukset vaihtelivat paljon. Osa oli sitä mieltä, että mahdollisuuksia oli sopivasti, osan mielestä niitä oli liian vähän ja kahden nuoren mielestä tarjontaa oli liikaa. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta jokaisella nuorella oli jokin harrastus, mitä tällä hetkellä harrastivat. Harrastuksiin jaksettiin lähteä koulupäivän jälkeen hyvin, joillakin harrastus oli sellainen, joka oli tietyn osan vuodesta tauolla.

Harrastuspaikkoja oli nuorten mielestä sopivasti, muutama toivoi yhtä uutta liikuntahallia lisää ja kaksi lisää ulkoiluun tarkoitettuja liikuntapaikkoja. Harrastukset koettiin pääsääntöisesti sopivan hintaisiksi. Joitakin harrastuksia nuoret halusivat kokeilla, mutta niihin ei välttämättä ole tarpeeksi rahaa. Jääkiekko oli yksi tällaisista harrastuksista, mikä koettiin liian kalliiksi. Raha ei siis pääsääntöisesti ollut este minkään harrastuksen aloittamiselle, mutta kahden nuoren mielestä aikaa ei ole tarpeeksi harrastaa sellaista mitä haluaisi. Yksi nuorista kertoi, että haluaisi kokeilla telinevoimistelua ja ratsastusta, mutta aika ei niihin riitä.

6.5 Kokemuspäiväkirja

Kahdeksan nuorta toisesta taidetyöpajasta teki valtakunnallisen hankkeen tutkijoiden laatiman kokemuspäiväkirjan, joka on tarkoitus kerätä kaikilta hankkeeseen osallistuvilta nuorilta. Käytännössä tämä tulee tuskin kuitenkaan toteutumaan tutkijoiden toivomalla tavalla, sillä nuorille kysymykset voivat olla haastavia, ja ainakin haastatteleman ryhmän opettaja totesi, että ryhmän nuorille kokemuspäiväkirjan teko olisi ollut liian haastavaa.

Ryhmän nuoret ovat pääsääntöisesti vastanneen neljään ensimmäiseen kohtaan kokemuspäiväkirjassa useammalla kuin yhdellä sanalla, loput kysymyksistä on sivuutettu vastaamalla vain *en tiedä* tai *ei mitenkään* - vastauksilla. Vastauksen pituus ja laajuus vaihtelevat myös tyttöjen ja poikien välillä. Tyttöjä vastanneista oli neljä, samoin kuin poikia.

Nuorten vastauksista käy selvästi ilmi se, että he ovat nauttineet pajan aikana tekemästään työstä. Nuoret olivat ensimmäistä kertaa työskennelleet tällaisessa pajatoiminnassa ja työstäneet käytettyjä materiaaleja. He olivat alusta alkaen suunnitelleet työnsä, ja vaikka suunnitelmissa on ehkä ollut vaikeitakin elementtejä, on niitä lähdetty heidän kanssaan työstämään.

Työn tekeminen on ollut nuorille mielekästä, vaikka siinäkin on haasteita ollut. Materiaaleja käsitellessään oli useammalla ollut vaikeuksia työkalujen kanssa, ja moni olikin kirjoittanut, että negatiivinen kokemus heidän mielestään oli ollut juuri työkalujen hajoaminen työskentelyn aikana. Yksi nuorista kertoi negatiiviseksi asiaksi sen, ettei ehtinyt tehdä sellaista työtä kuin muu ryhmä. Hän oli tehnyt ensimmäisenä työnään hieman erilaisen työn. Kyseinen paja oli toiminnassa vain syksyn 2009 ajan.

Kysyttäessä, miten hanke on muuttanut nuoria, viisi nuorista vastasi, ettei hanke ole heitä muuttanut millään lailla. Kaksi nuorista vastasi, että he ovat oppineet tekemään pajassa tuotettuja esineitä. Yksi nuorista vastasi seuraavasti:

Olen oppinut arvostamaan itse tekemiäni tavaroita/esineitä.

Omien valmiuksien kehittymisestä kysyttäessä kukaan nuorista ei kokenut valmiuksiensa kehittyneen millään lailla. Kukaan nuorista ei myöskään kokenut, että taideproduktio olisi vaikuttanut muuhun elämään millään lailla. Kuusi nuorista

ei toivonut jatkoon suhteen mitään, kaksi vastasi, että toivoisi jotakin samanlaista tekemistä tulevaisuudessakin.

Kaiken kaikkiaan nuorten vastaukset kokemuspäiväkirjassa olivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta suppeita ja vähäsanaisia. Muutamasta vastauksesta pystyi huomaamaan, ettei nuori ole välttämättä ymmärtänyt kysymystä sillä tavalla, kuin kysymysten laatijat ovat sen tarkoittaneet.

7 POHDINTA

Nuorten kokemukset taidepajoista olivat pääsääntöisesti positiivisia ja heille jäi pajasta hyvä jälkimaku. Taidepajan aloitus on ollut kaikille hankkeeseen osallistuneille nuorille ja aikuisille hyppy tuntemattomaan, sillä hanke on Lappeenrannan alueella ainutlaatuinen tällaisessa mittakaavassa. Mukana on ollut vuoteen 2010 mennessä noin 250 nuorta ja määrä kasvaa pajojen lisääntyessä. Pajojen suosio kasvoi koko syksyn 2009 aikana ja keväälle 2010 saatiin uusia pajoja perustettua. Hanke jatkuu vielä kevääseen 2011 asti, joten pajojen lopullinen määrä ja niihin osallistuneiden nuorten määrä selviää vasta silloin.

Mukaan on valittu nuoria, joilla on vaara syrjäytyä. Heille halutaan tarjota erilaisia keinoja vahvistaa itseään ja tarjota onnistumisen kokemuksia. Lappeenrannan alueella haluttiin myös korostaa suhtautumista erilaisuuteen ja monikulttuurisuuteen. Nuoria oli valittu mukaan esimerkiksi koulujen erityisluokilta ja lastensuojelun asiakkaista. Yhteistä kaikille oli kuitenkin se, että he olivat jollakin lailla katveessa ja syrjäytymisvaarassa.

Nuorten osallistuminen hankkeeseen oli pitkälti aikuisten etukäteen suunnittelemaa ja päättämää. Haastatteluissa ilmeni, ettei nuorille välttämättä ollut paljoa pajan sisällöstä kerrottu etukäteen. Nuoret kuitenkin toivat esiin, että olisivat kaivanneet enemmän tietoa pajan sisällöstä etukäteen. Tämä olisi luultavasti auttanut heitä asennoitumaan pajaan ja tekemiseen paremmin. Etukäteen saatu tieto olisi myös nuorten mielestä ollut yksi suuri vaikuttaja silloin, jos olisivat vapaaehtoisesti saaneet johonkin pajaan osallistua. Toisaalta pajoista ei voi välttämättä paljoa tietoa antaa etukäteen, sillä nuorilla oli itsellään mahdollisuus

vaikuttaa siihen, mitä pajan aikana toteutetaan; tiettyjä elementtejä tietenkään unohtamatta.

Pajatuntien aikana nuorten mielestä hauskinta on ollut töiden tekeminen, mikä on tärkeä asia, koska tavoitteena oli tarjota nuorille onnistumisen kokemuksia. Haastatellut nuoret ovat kuitenkin vain murto-osa koko hankkeeseen osallistuvista nuorista, joten on otettava huomioon se, että kaikki nuoret eivät välttämättä jaa samaa kokemusta siitä, mitä haastatellut nuoret. Joillekin kokemus on voinut olla epämieluisa, mutta heitä ei voi siitä kuitenkaan syyttää. Kuten haastattelemani nuoret toivat esiin, että ihmiset pitävät eri asioista ja on vaikea löytää yhtä sellaista asiaa, mikä olisi kaikista mielenkiintoinen ja innostava.

Töiden valmiiksi saaminen oli suurelle osalle nuorista kokemus, joka sai aikaan ilon tunteita. Nuorten kertomuksista huomasin sen, että he olivat ylpeitä aikaansaannoksistaan ja siitä, että olivat valmistaneet jotakin aivan itse. Töistä saatu palaute oli teemahaastatteluun osallistuneiden nuorten mielestä hyvä asia, vaikkakin osa sanoi, etteivät olisi palautetta edes halunneet. Palautteesta saatu positiivinen mieli paransi kokemusta entisestään.

Työpajojen vetäjillä on ollut suuri rooli nuorten onnistumisen kokemusten kanssa. Vetäjillä on oltava kokemusta siitä, mitä he nuorille opettavat, jotta he pystyvät auttamaan nuoria töiden kanssa ilmenevissä ongelmassa. Monen nuoren kertoman mukaan he olisivat jättäneet työt kesken, jos eivät olisi apua vetäjiltä saaneet. Yksi nuorista totesi, että ilman vetäjää hän ei osaisi nyt tehdä pajassa toteutettua taidetta. Nuoret olivat ottaneet ulkopuoliset vetäjät hyvin vastaan ja kokivat vetäjät sellaisiksi, että heitä oli helppo lähestyä ja että he osasivat auttaa, kun siihen oli tarve. Vetäjillä on siis ollut pajojen onnistumisen kanssa erittäin suuri rooli. Nuoret kaipaavat kannustusta tekemiselleen, sillä monelle taidepaja on varmasti ollut ensimmäinen paikka, jossa ovat työstäneet mahdollisesti hieman vieraampiakin elementtejä ja materiaaleja. Vetäjien mielestä on erittäin tärkeä osata lukea nuoria ja heidän mielialojaan, jotta mahdolliset ongelmat jäisivät kokonaan pois. Nuoria on varmasti pitänyt myös motivoida tekemiseen ainakin alkuvaiheessa, jotta he ovat edes olleet halukkaita kokeilemaan pajassa tapahtuvaa toimintaa.

Taideaineiden lisäämisestä peruskoulun opetukseen on ollut viime aikoina jonkin verran keskustelua. Oppilaiden sivistystä halutaan laajentaa, mutta mihinkään suunnitelmiin ei ole vielä lisätty kulttuurillista sivistämistä taideaineiden avulla. Kulttuurisivistys auttaisi lapsia ja nuoria oppimaan muun muassa sanataonta viestintää, jota he pystyisivät hyödyntämään erilaisissa elämäntilanteissa. Taidekasvatuksen avulla voitaisiin ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä kansalaisten osallistamista. Taiteen avulla voitaisiin myös edesauttaa maahanmuuttajan ymmärtämistä. Yläkouluissa taideaineiden opetus painottuu 7.vuosiluokan jälkeen valinnaisiin oppiaineisiin. Olisi hyvä, jos taideaineita pystyttäisiin tarjoamaan tietty tuntimäärä koko peruskoulun läpi ja tämän lisäksi olisi vielä mahdollisuus valita lisää taideaineita, jos niin haluaa. Taiteen avulla nuorten voisi olla helpompi ilmaista itseään ja tunteitaan. Etenkin murrosiässä nuorten olisi tärkeä saada purettua mieltään painavia ongelmia johonkin sellaiseen, josta ei koidu nuorelle vaikeuksia. Tiettyjä asioita on varmasti helpompi tuoda esiin taiteen avulla, kuin esimerkiksi keskustellen kasvotusten.

Haastatteluihin osallistuneet nuoret olivat suurin osa sitä mieltä, että taideaineita on koulussa liian vähän. He toivoivat lisää taideaineiden opetusta ja perusteluiksi kerrottiin muun muassa se, etteivät nuoret aina jaksakaan pelkästään lukea kirjoista. Taideaineiden tunnit katkaisevat nuorten mielestä koulupäivää niin, että tuntien jälkeen on helpompi keskittyä lukuaineisiin. Tässä kohtaa on kuitenkin huomioitava se, että varmasti jokaisesta olisi mieluisampaa tehdä konkreettisesti jotakin, kuin vain istua, lukea ja opiskella esimerkiksi fysiikkaa. Tästä syystä nuorten vastauksiin pitääkin mielestäni suhtautua hieman kriittisesti, mutta kuitenkin todenmukaisesti. Nuoret ovat kuitenkin olleet niitä henkilöitä, jotka ovat pajojen aikana olleet toimijoita ja heidän mielipiteellään on merkitystä tulevaisuutta ajatellen. Hanketta on huono lähteä kehittämään paremmaksi, jos nuorten mielipiteitä ei oteta millään lailla huomioon, sillä heiltä saatu palaute on arvokasta.

Nuorten syrjäytyminen on puhuttanut paljon ja jatkaa varmasti puhuttamista. Syrjäytymistä halutaan ehkäistä, joten uusien keinojen kehittäminen on tärkeää. Taiteen kautta tähän pyrkiminen on hyvä kokeilun ja tutkimisen aihe. Hankkeen laajuus on myös asia, mikä on hyvä. Tuloksia saadaan ympäri maata ja eri paikoista saatuja tuloksia voidaan vertailla keskenään ja poimia asioita, mitkä toimi-

vat ja mitkä eivät. Nuoria hankkeeseen osallistuu paljon ja heiltä saatu palaute on koko hankkeen tärkein osuus. Aikuisten näkemykset voivat olla aivan erilaisia kuin nuorten. Hanke on kuitenkin tehty nuorten elämänlaadun parantamisen apuvälineeksi, joten nuorilta tuleva palaute ja heidän kokemuksensa ovat tulosten kannalta kaikkein tärkeintä.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell

Aitolehti, S. & Silvola, K. 2008. Suhteiden näyttämyt. Näkökulmia psykodraamaan. Jyväskylä: Gummerrus

Erkkilä, J. & Lehtonen, K. (toim.) 1999. Musiikkiterapian monet kasvot. Jyväskylä: Suomen musiikkiterapiayhdistys r.y.

Girard, L. , Ihanus J. , Laine R. & Ropponen, M. (toim.) 2009 Suhteessa kuvaan. 2.painos. Helsinki: Artteli

Halkola, U. 2009. Mitä valokuvaterapia on? Teoksessa Halkola, U. , Mannermaa L. , Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 13-21.

Heikkilä, T., Paloheimo, L. & Taipale, I. 2000. Mieli ja taide. Vantaa: Printway Oy

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Hirsjärvi, S. , Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Ihanus, J. (toim.) 2009. Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen. Helsinki: Hakapaino Oy

Janhunen, T. 1997. Taide ja lastensuojelu: sosiaali-, nuoris- ja kriminaalityötä Legionateatterin keinoin. Helsinki: Stakes

Kasvot-hanke. Sirkku Kotilainen. Kirjallinen tiedonanto. 20.1.2010.

Kemppinen, P. 1997. Nuori minänsä vankina. 1.osa: alkoholi, imppaaminen, lääkkeet, huumeet, kielteinen elämä. Vantaa: Kannustusvalmennus Oy.

Kemppinen, P. 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laaduullinen terveystutkimus. Helsinki, Edita Prima Oy.

Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Edita prima Oy.

Lämsä, A-L. (toim.) 2009a. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Juva: WS Bookwell

Lämsä, A-L. 2009b. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. <http://herkules.oulu.fi/isbn9789514290213/isbn9789514290213.pdf> (luettu 18.9.2010)

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia. Helsinki: Yliopistopaino Oy

Myrsky. www.myrsky.info (luettu 21.9.2010)

Mäki, M. & Arvola, P. (toim.) 2008. Satu kantaa lasta. Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 1. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim

Nätkin, R. (toim.) 2006. Pullo, pillerit ja perhe. Vanhemmuus ja päihdeongelmat. Juva: WS Bookwell

Piisi, R. (toim.) 2001. Huumetyö. Helsinki: Tammi

Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink entertainment Oy.

Suontausta-Kyläinpää, S. 2008. Perhesalaisuudet. Vaikenemisestä vapauteen. Keuruu: Minerva Kustannus Oy

Tilastokeskus. 2008. http://www.stat.fi/til/perh/2008/perh_2008_2009-05-29_tau_004_fi.html (Luettu 24.1.2010)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

HAASTATTELURUNKO:

1) Osallistuminen

- jaksaaako ryhmässä olla hyvin mukana?
- innostaako tekeminen?
- kuuluuko aika tunneilla nopeasti?
- millainen yleistunnelma on? (positiivinen/negatiivinen)
- odottaako pajatunteja?

2) Vuorovaikutus

- onko ohjaajilta helppo kysyä neuvoa?
- onko helppo kysyä muilta oppilailta neuvoa?
- onko ryhmä tiiviimpi kuin muulloin?
- saako muilta oppilailta hyvää palautetta työstänsä?
- millainen on oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus pajan aikana?

3) Onnistuminen

- haluaako muiden näkevän/arvostelevan työtään?
- mitä jos jokin ei heti onnistu? (annetaanko lisäneuvoja vai luovutetaanko)
- miltä onnistuneen työn valmistuminen tuntuu?
- miltä muiden antama palaute työstä tuntuu? (positiivista vai negatiivista)
- miltä ohjaajien antama palaute tuntuu?

4) Mitä jatkossa?

- pitäisikö tällaista toimintaa järjestää enemmän?
- osallistuisiko jos ei olisi pakollista?
- onko nuorille liian vähän ohjattua tekemistä koulun ulkopuolella?
- mitä harrastustoimintaa pitäisi olla enemmän?
- onko harrastaminen liian kallista?
- onko harrastuspaikkoja tarpeeksi?

Myrsky-hankkeen kokemuspäiväkirjan täyttöohje/ nuoret

Hankkeen kokemuspäiväkirjojen tehtävänä on tuottaa havaintoja hankkeiden vaikuttavuudesta nuorten näkökulmasta eli muun muassa siitä, mikä hankkeessa on nuorille merkityksellisintä.

Kirjaa ylös pohdintojasi seuraavista teemoista hankkeen aikana tai viimeistään sen päätyttyä.

- Mikä on ollut sinulle mieleenpainuvinta? Miksi?
- Mikä on tuottanut sinulle iloa?
- Mikä on aiheuttanut sinussa negatiivisia tunteita?
- Miten hanke on muuttanut sinua tähän mennessä?
- Entä miten hanke on kehittänyt omia valmiuksia?
- Millä tavalla taideproduktio on vaikuttanut muuhun elämään: ystäviin, harrastuksiin, perheeseen jne.?
- Mitä toivot tapahtuvan jatkossa?

Projektipäiväkirjan tekstejä käytetään Myrsky-hankkeen tutkimuksessa siten, ettei tekstin tekijää tunnisteta. Palauta täytetty lomake ryhmän ohjaajalle tai sähköisesti myrsky@nuorisotutkimus.fi Kiitos osallistumisestasi.